

Búcsú a tudós minisztertől

Egyetemista koromban találkoztam vele először, majd később többször is különböző MTESZ-rendezvényeken. Hallgatóként őt, Kónya Albert fizikust tartottam a tudós miniszternek, aki akkor az oktatási ügyek minisztereként nagy figyelemmel kísérte az egyetemisták, az egyetemek ügyét.

A tudós fizikus, a kiváló közéleti személyiség 1988. március 16-án halt meg Budapesten, életének 71. évében.

Budapesten született, 1917. június 14-én. A szegedi tudományegyetemen tanult, itt szerzett oklevelet, és Gombás Pál professzor tanítványaként vett részt az egyetem oktató munkájában. Innen 1941-ben Kolozsvárra került, és onnan 1945-ben a Budapesti Műszaki Egyetemre. Közben volt professzor Miskolcon. A pártapparátusban osztályvezető-helyettesként dolgozott 1951-től, a Központi Vezetőség póttagja volt 1954-től. Oktatásiügyi miniszter, illetve kormánybiztos 1956 és 1958 között.

A Budapesti Műszaki Egyetemen kialakított inté-

zetét 1974-ben szervezte meg, s ennek volt igazgatója. Tudományos munkássága az atomfizikára, a szilárdtest fizikára és a kvantumkémiára terjedt ki. Ő kezdte meg hazánkban a lézerfizikai kutatásokat. Eredményeinek elismeréseként az MTA 1958-ban levelező, majd 1976-ban rendes tagjává választotta. Időközben volt az Akadémia főtitkárhelyettese, illetve a III. osztály elnöke. A Tudományos Minősítő Bizottságban tíz éven át elnökként, így a tudományos szakemberképzés területén is jelentős munkásság fűződik nevéhez. Az MTESZ országos elnökségének haláláig tagja volt, de különböző állandó bizottságok munkáját is irányította itthon, és nemzetközi szervezetekben.

Gazdag és széles körű tudományos munkásságú közéleti személyiség volt Kónya Albert, az egykori szegedi diák s egyetemi oktató, akinél mindig a biztos tudás, a tiszta logika és a hibátlan áttekinthetőség volt a döntő.

Bátyai Jenő

Budapesti találkozó

Pénteken Budapesten megkezdődött a külföldön működő magyar baráti társaságok vezetőinek találkozója. A Nemzetközi Kulturális Intézet rendezvényére négy kontinens 21 baráti társasága képviselőjében érkeztek vendégek.

A házigazdák nevében Nádor György, az intézet főigazgatója köszöntötte a résztvevőket, majd Horn Gyula külügyminisztériumi államtitkár tartott konzultációval kísért előadást a magyar külpolitikáról.

Az ötnapos rendezvény sorozat keretében a mai Magyarországot bemutató előadásokat és tapasztalatcseréket tartanak. A vendégek találkoznak a politikai és a kulturális élet számos vezető személyiségeivel; megtekinthetik a Budapesti Tavasz Fesztivál több rendezvényét, s ellátogatnak Pannónhal-mára és Bábolnára is.

Lehetőség kínálkozik a társaságok munkájával kapcsolatos tapasztalatok megbeszélésére is.

Tisztaságot, parkot várnak Tarjánban

Tanácsstagi beszámolón hallottuk...

A tanácstörvényben előírt kötelezettségének tett eleget Adam István, a 30. választókerület tanácsstagi csütörtökön este a Révai Általános Iskola színpadán, amikor számot adott választóinak az elvégzett munkáról. Tájékoztatta a meglepően kevés érdeklődőt a városi tanács elmúlt évi tevékenységéről, és beszélt a tanácsülésekről is. Hasznos az ilyen, hiszen nem föltétlenül biztos, hogy mindenkinek engedi az ideje elolvasni a tanács testület üléseiről szóló tudósításokat. Jó fórum tehát a tanácsstagi beszámoló az ilyen tájékoztatásokra is.

Megtudtuk, hogy elmaradt több betervezett munka, amelyeket majd csak a következő tervidőszakban lehet megvalósítani. Sajnos, ahogy a saját pénztárcánkon érezzük a nehéz gazdasági helyzetet, úgy megérzi ezt a városi tanács költségvetése is.

A 30. választókerületben a legtöbb gondot a köztérületek tisztítása, karbantartása okoz. Jó lenne — hangzott el a beszámolón —, ha a lakóközösségek parkosítanak, takarítanak lakóhelyük környékét. Igaz, van erre sok helyen jó példa, mégis az lenne praktikus, ha a lakosság segítene.

Sok a rongálások okozta kár. A homokozók, lámpák, pihenőpadok javítása jelentős összeget emészt föl a lakóterületi alapról. Az is az igazsághoz tartozik, hogy

megalakult a társadalmi közterületfelügyelet, amely szervezet sokat tett már a rend, a tisztaság megőrzéséért, de más közösségek is segíthetnének.

Az ebrendeleit be nem tartása, a nyilvános telefonok szándékos rongálása rontja a közérzetet, közhangulatot csak úgy, mint az Olajbányász tér tisztátalansága, a A Kék Csillag étterem zenekarának hangosága.

Jogos panasz, hogy nem tudja az utazóközönség, hogy a 4-es és a 4/A jelű villamosok közül melyik indul ki hamarabb a megállóból, ugyanis azt nem jelzi semmilyen lámpa.

A környéket néha locsolóautóval mosták. Már régen nem járt arra ilyen gép. Tudni kell: a városgazdálkodási vállalat csak akkor moshatja az utat, ha azt megrendeli a tanács, vagy a városrendeltség. A tanács anyagi helyzetéről korábban már szoltunk...

All a víz a nagy esőzések után a villamos végállomásánál, eltömődött a víznyelő akna, mikor tisztítják ki a csatornákat, pótolni kellene a kiszáradt fakát, a bölcsőde szeméthyűjtőjének oldala kilyukad, s ezért fertőzésveszélyes. Ilyen megállapítások és kérések hangzottak még el a tanácsstagi beszámolón.

Hamarosan ünnepeljük május elsejét. A lakók már előre félnek a záportározó környékén megrendezendő

Műsorajánlat

Fészeképítés vízen, fán és odúban — ezzel a címmel biológiai foglalkozást rendeznek ma, szombaton délután 10 órai kezdettel a Móra Ferenc Múzeum Múzeumi Matiné-sorozatában az intézmény Lucs-terében. A résztvevők Csizmadia György vezetésével a madaraknak a környezethez való alkalmazkodásáról tudhatnak meg egyet-mást, és szó lesz az ésszerű segítségnyújtásról is.

Az 1980-ban Stanley Kubrick rendezésében készült, Ragyogás című amerikai filmet vetítik az ifjúsági ház Snitt Filmklubjának Jack Nicholson-sorozatában március 21-én, hétfőn este 7 órai kezdettel.

A Molnár Dixieland lép fel március 21-én, hétfőn este 7 órától a Vár utca 1. szám alatti Délép-klubban. A koncert vendége Weszely Ernő harmonikás lesz.

A tanszékfoglaló ürügyén

Beszélgetés Dobozy Attila professzorral

Az ünnepélyes tanszékfoglaló hagyomány: egyszerűen visszatekintés az eddig végzett tudományos kutatómunkára, és jövőtervezés, egy új korszak vezetői koncepciójának vázolója. A szegedi bőrklinika igazgató professzora, Dobozy Attila tegnap, pénteken tartotta tanszékfoglaló ünnepi beszédét. Ez alkalomból kerestük fel, és kérdeztük, milyen programmal indul intézetvezetői egyetemi tanári tisztségben?

— Az első vezérleltem a folytonosság, továbbvinni mindazt, amit elődöm elkezdett, természetesen alkalmazkodva az egyetem hármaskuldatahoz — az oktatás, kutatás, gyógyítás egységének megőrzéséhez —, és a korántsem kedvező gazdasági körülményekhez.

Ugy gondolom, egyetem lévén, a legfontosabb teendőnk az oktatás. E területen talán előre tudunk lépni. Az elmúlt évek során munkatársaim hozzáálltak az oktató videofilmeket forgatókönyvének megírásához, összeállításához, s így remélhetőleg a következő tanévtől rostanhallgatóink képzése a videoprogram segítségével történhet. Ez azért is lényeges, mert az egyetemen tanuló külföldi hallgatók egy-két év múlva már a klinikumot tanulják. Nos, ezeket az oktatófilmeket viszonylag egyszerűen el lehet készíteni angolul is, és remélhetőleg nagy segítséget jelentenek a tananyag elsajátításában. A videófilmekben megtalálhatók lesznek a filmek, s mind a magyar, mind a külföldi hallgatók számára bármikor hozzáférhetők, újranezhetők, a tanuláshoz segítségül hívhatók.

A gyógyítómunkáról szólna, sajnos, panaszkodnom kell, mindenekelőtt az épület állaga, a betegelhelyezési körülmények miatt. Férfi kórtermek 18 ágyasak, és ennél kisebb nincs. Ezeknek a bokszosítása ma már elengedhetetlen, hiszen különösen nagyobb magarázatot nem igényel, mit jelent ilyen nagy létszámú kórteremben sokszor igen súlyos állapotban fekvődni. Az égési osztályunk elhelyezése, korszerűsítése is elodázhatatlan. Ennek a gyógyító részlegnek a felszerelése jószerével ki-merült azzal, hogy kiirtuk: égési osztály. Ahhoz, hogy egy átlagos magyar megyei kórház, avagy egy budapesti kerületi kórház égési osztálya legyen a színvonalára felelősszük, 8-10 millió forintba lenne szükségünk. Az Egészségügyi Minisztérium azonban leszögezte, hogy Szege-den addig más célra nem ad beruházási keretet, amíg a 410 ágyas klinika el nem készül. A bőrklinika épületének felújítására a tervek már készülnek, s talán egyszer mi is sorra kerülünk.

— Az egyetem harmadik feladata a kutatás, amelyre szintén kevés pénz jut mindennél az utóbbi években. — Viszonylag szerencsések vagyunk, mert amióta pályázatok útján és ezek elbírálása alapján szerezhető a kutatásokhoz támogatás, azóta klinikánk évente nagyobb összeghez tud jutni. Pillanatnyilag lehetőségünk van az elfogadható színvonalú kutatómunkára. Alig megoldható azonban a vegyszerhiány, a devizaigényes műszerek, a nyugati kiadású könyvek beszerzése, és fiatal kutatóink külföldi kongresszusokon való részvétele. Jól lehet a tudás, az orvoskutató szakmai ismerete nem kizárólag pénz és műszer kérdése, de a korszerű tudáshoz elengedhetetlenek a legfrissebb kiadású szakmai könyvek és a kongresszusok látogatása.

— Mindezen nehézségek között és ellenére kísérleteznek ki és alkalmaznak a gyógyító munkában európai jelentőségű eljárásokat. Ilyen például az égési sebek fedésének új módszere.

— Valóban csak néhány európai klinikán alkalmazták ezt a módszert, amelynek lényege a nagy kiterje-

désű égési seb saját, tenyészített bőrrel történő befedése. Most már csak néhány hónapra van szükségünk ahhoz, hogy technikailag elvégezhető legyen nálunk is, de sajnos, a megfelelő műszerek hiánya okán rutinszerűen alkalmazni nem tudjuk.

— Az Ön egyik fő kutatási témája éppen ehhez az eljáráshoz kapcsolódik.

— Korábban az immunológia kérdéseivel foglalkoztam, az utóbbi időben a hámsejtek tulajdonságainak vizsgálatával. Ennek egyik gyakorlati területe a tenyészített hámmal történő égésfedés. Ha valakinél nagy kiterjedésű bőrsérülés van, tehát nagy területről hiányzik a hámréteg, akkor ezt a hagyományos módon úgy gyógyítják, hogy a test egy másik területéről vett bőrdarabbal pótolják. E módszer alkalmazásakor a kezelésnek, gyógyításnak azonban határt szab a bőrsérülés kiterjedése, nagysága. A tenyésztés esetén egy kicsiny bőrdarabkát veszünk ki, ebből izoláljuk a hámsejteket és azokat megfelelő körülmények között tenyészítjük. Így a sejtek száma tíz-, avagy százezerszeresére nő. És természetesen az a felület is többszöröse gyanapszik, amelyet be tudunk fedni ezzel. Azután már csak ezeket a tenyészített hámsejteket vissza kell ültetni.

— A klinika gyógyító munkájának mely területeivel lehet még elégedett?

— Rendelkezünk mindazokkal a korszerű gyógyítási lehetőségekkel, amelyek a leggyakoribb — ma már népbetegségnek számító — pikkelysömör kezeléséhez szükségesek. Az utóbbi években pedig a WHO-kutatásokhoz kapcsolódva a melanoma kezelést és gyógyítást véggezzük eredménnyel. Alig egy hónapja pedig a tüdőgondozó hálózattal közösen végre sikerült megvalósítanunk a bőrrákszűrést.

Kalocsai Katalin

Száz éve halt meg

A könyvtáralapító Somogyi Károly

1888. március 20-án halt meg Esztergomban Somogyi Károly kanonok, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, ismert egyházi író, lapszerkesztő, élete végéig elkötelezett 1848-as hazafi, a róla elnevezett könyvtár alapítója.

A szegedi Somogyi Könyvtár centenáriuma, majd a Dóm téri új palota felavatása kapcsán az utóbbi években gyakran lehetett találkozni nevével a sajtóban, de személyéről, tevékenységéről továbbra is kevesebbet tudunk, mint illene.

Százöt évvel ezelőtt „Szeged Széchényi Ferencé”-ként tisztelték, s e minősítés mellett forintban, vagy kötetben megneveztek adományát értékét. Azóta is ennyit mondunk róla, ha röviden értékeljük érdemeit: „A nagy árvíz után Szegednek ajándékozta 43 ezer 701 kötetes könyvtárát.” Hogy mit nyert Szeged városa az önzetlen adománnyal, nem tudatosult igazán bennünk, jóllehet, büszké vagyunk rá.

Somogyi tudományfelkészültséggel gyűjtötte egy életen át a majdani nyilvánosnak szánt könyvtár kötetét. Minden tudomány alpműveit beszerezte, nem a díszes ritkaságok megszállott gyűjtője volt, hanem az ismeretek teljes táráat akarta maga körül tudni, s ez si-

került is neki. Nem túlzott, amikor gyűjteményét egy Szegeden létesítendő egyetem bázisának nevezte. Könyvtáralapító elképzelései száz évvel előremutattak. „Nem is önző célból állítandó fel egy könyvtár, hogy csak most és nekem legyen benne örömöm és hasznom: közhasznúvá kell tenni, mi valóban jó és szükséges, és főleg azt, mit sem a szegényebb sorsúak, sem a hozzá nem értők soha létre nem hozhatnak. Egy minden tudományt képviselő könyvtár, nem merő halmaz esetleg árubocsátott mindenféle becses és becselen könyveknek; hanem rendszeres összeállítás azon kútfőknek, melyekből a minden időkbeli értelmi és erkölcsi haladás bizonyítványait és kézikönyveit merítjük; hogy minden, ki valamely, a köztőra nézve is, de az egyéneknek is hasznos, üdvös életpályát választ, s nem képes az erre szolgáló jó könyveket megszerezni, e neki megnyitott intézetben célravezető útmutatást nyerjen.”

Adományát feljegyzéseiben „Szeged javára tett áldozat”-ként említi. Áldozat volt ez valóban. Egy élet szellemi munkájának eredményét kapta meg a város. Egy szinte önszorgatóan egyszerű élet

főműve volt ez a könyvtár. Somogyit már-már megszólalt puritán életvittele és öltözködése miatt. Esztergomi kanonokként sem járt kocsival, minden jövedelmét a könyvekre költötte. Az őt ért támadásokra így felelt: „Nekik merő bolondság, lemondani az élet földi örömeiről”, s hogy valaki ahelyett, „hogy úriasan élne, mikor módja van, egyszerű étellel, kevés szolgálattal stb. megelégszik, hogy annál többet megtakaríthasson közczélokra, a társadalom, a hon és emberiség javára... Ez nekik bolondság... (Nálam sem pezsgő, sem szivar, sem szobalány, még csak bur-nótszelence sem nevelte a kiadást; még borbély és patika sem.)”

Nélkülözések árán megszerzett könyvtárát mégis nemes gesztussal, még életében elajándékozta. Amikor azonban a könyvek elszállítását megkezdték, úgy érezte, kirabolják, mindent elveszt, ami eddig a földi életben fontos és értékes volt az számára. A könyvtár első igazgatójával igen feszült volt a kapcsolata; s betegsége hivatkozással a szegedi könyvtár ünnepélyes megnyitását sem vett részt.

Épp ezért megható, hogyan gondoskodott a már Szeged tulajdonába került könyvgyűjtemény további

sorsáról, hogy továbbra is a megfelelő színvonalon legyen biztosított a könyvtár gyarapítása. 1882-ben nyomtatott egy német nyelvű levelet, s elküldte azoknak a könyvtárosoknak, kiadóknak, amelyekkel évtizedeken át kapcsolatban állt, s ebben a levélben tájékoztatja őket arról, hogy könyvtárát Szeged városának adományozta, s kéri őket, a katalógusokat, árjegyzékeket ezentúl Szegedre küldjék a városi könyvtárnak címezve („Somogyi-könyvtár”). Kéri, a számára biztosított előnyöket és kedvezményeket terjesszék ki mostantól a szegedi könyvtárra is. A kiadók és antikváriusok jóindulatába ajánlotta Reizner Jánost is.

Nemes embersége ma is példa.

Értékes könyveit lapozva egyre többet ismerünk meg jellemvonásaiból, gondolkodásából, hiszen könyveit olvasták és megjegyzésekkel kísérte az olvasottakat.

Gyűjteménye, bár fokozott védelmet élvez, mégsem vált múzeummá, naponta használják az olvasók, kutatók, ahogy ezt Somogyi megálmodta.

A centenárium alkalmából a Somogyi Könyvtár kiállításal tiszteleg alapítója emléke előtt.

N. E.